

1. feladat (15 pont)

NÖVÉNYHATÁROZÁS

Határozza meg a kapott növényt! Írja le a határozás menetét! Például: 1. oldal 1b, 2b, 3a ...

1. feladat (15 pont)

NÖVÉNYHATÁROZÁS

Határozza meg a kapott növényt! Írja le a határozás menetét! Például: 1. oldal 1b, 2b, 3a ...

...84... oldal .....1b, 2b, 3b, 4a, 5b, 6b, 7b .....

... 92-93. oldal. ....1b, 2b, 3b, 4b, 5b, 6b, 7a, 8a, 10a .....

..100-102. oldal .....12a.....

A félkövérrel írt határozási csomópontok elérése 1-1 pont, összesen 7 pont, de csak abban az esetben, ha a helyes úton jutott oda a versenyző. Amennyiben nem ez volt a határozási út, akkor pont nem járt. 7 pont

A növény magyar neve:.....salátaboglárka ..... 2 pont .....

A növény latin neve:.....*Ranunculus ficaria*..... 1 pont.....

Keresse ki a könyvből a növény ökológiai jellemzőit, és adja meg szavakkal!

...Deuá..... ....dél-eurázsiai elterjedés .....

...G ....hagymás, gumós .....

...ü-lomb-e.. ....üde lombdők .....

E három jelzés kikeresése, leírása 2 pont (2 helyes 1 pont, 3 helyes 2 pont). (A rövidítések leírása nem volt szükséges.)

T...5..... ....lombdő klíma .....

W...5..... ....üde .....

R...3..... ....közel semleges talaj .....

N...3-4..... ....közepes, inkább nitrogénben szegény talajon élő faj .....

Z...4..... ....degradációt jól tűrő .....

TV...K..... ....kísérő faj .....

E hat jelzés kikeresése, leírása 3 pont (bármely 2-2 helyes 1-1 pont). (A rövidítések leírása nem volt szükséges.)

2. feladat (15 pont)

TOBOZ VIZSGÁLATA

A nejlonzacskóban egy toboz és két papírcsík van.

A papírcsíkot vegye ki a zacskóból, és a kapott tobozt locsolja meg alaposan az áttetsző műanyag kávéspohárban lévő víz kb. felével, majd csomózza be a nejlonzacskót, hogy a víz ne folyjon ki!

A kis tálkában kapott keményítőre csepegtessen a pohárban megmaradt vízből, és keverje a kanállal tejfölszerűre, majd ragassza össze ezzel a csirizzel a papírcsíkokat úgy, hogy a papír szálirányát mutató vonalak kívül maradjanak.

a) A nyitvatermők mely szerve a toboz? .....*női virágzat/ virág*..... (1 pont)

b) Hányszoros információtartalmú szerv a toboz? .....*kétszeres/ 2 n* ..... (1 pont)

c) Hogyan állnak a pikkelylevelek egymáshoz képest a tobozban? Mennyire fejlett jelleg ez?
.....*spirálisan, ősi jelleg* ..... (2 pont)

d) Milyen magterjesztési stratégia jellemző a tobozos nyitvatermőkre?
.....*széllel terjednek a repítőkészülékes magok .(a szélbeporzás nem jó!)*..... (1 pont)

e) Milyen időjárási körülmények között nyílnak ki a tobozok?
.....*száraz/szeles időben* ..... (1 pont)

f) Milyen növényi részből állítják elő a papírt? ..*szárból/fából/szalmából* ..... (1 pont)

g) Milyen kémiai anyagból álló szálak alkotják a papír szálait? .....*cellulózból* ..... (1 pont)

A h) pont és az azutáni kérdések megválaszolásához szükséges látvány kialakulására közelítőleg 1 órát kell várni, ezért haladjon tovább a feladatok megoldásával, később térjen vissza ide!

h) Mit látunk az összeragasztott papírcsíkon, és mi ennek a magyarázata? (2 pont)

.....*felpöndörödött/megcsavarodott/elgömbült/meggömbült, (1p)*

mert a két papírlapban különböző a cellulózsálak iránya/

.....*/a különböző szálirányú lapok feszítik egymást* .....

.....*/a különböző irányú cellulózsálak a nedvesedés után egymást feszítve száradnak (1p)*

i) Nézzük meg a zacskóba zárt tobozt! Mit tapasztalunk? (1 pont)

..... *becsukódtak / összezáródtak / elkezdtek összezáródni a tobozpikkelyek* .....

j) Mi a tobozon látható jelenség részletes biológiai szerepe? (1 pont)

..... *megvédi a magokat a rothadástól vagy az idő előtti kicsírázástól* .....

k) Milyen mozgástípusba tartozik a pikkelylevelek mozgása? ....*hidronasztia*..... (1 pont)

l) Mi a kapcsolat a papírcsíkok száradása és a toboz pikkelyleveleinek mozgása között? (2 pont)

mindkettő passzív mozgás (1p), nedvesedés hatására a cellulózsálak másképp rendeződnek (1p)

3. feladat (20 pont)

A NYÁL VIZSGÁLATA

Gondoljon egy finom ételre, majd a kémcsőállványban lévő egyik kémcsőbe köpje bele a nyálát! Kb. 1,5 cm³ nyálát gyűjtsön!

a) Miért könnyebb nyálát gyűjteni, ha finom ételre gondolunk? (1 pont)

... *feltételes reflex alakult ki (az étel szájbavétele és a gondolat között)* .....

b) Mely struktúrák, anyagok okozzák az oldat zavarosságát? (2 pont)

..... *levált szájnyálkahártya-sejtek, ételmaradék, baktériumok (1p),
az emésztőnedv fehérjetartalma/kolloidok (1p)*.....

c) Figyelje meg az oldat viszkozitását! Milyen az oldat ebből a szempontból? Mi ennek a biológiai szerepe? (1 pont)

..... *viszkózus/nagy viszkozitású (0,5 p), összeragasztja a falatot (0,5 p)*

Csepegtessen az oldatba ecetsavoldatot, és rázogassa a kémcsövet! Addig adagolja az ecetsavoldatot, amíg az oldat kitisztul, és egy jól látható gombolyag alakul ki. Figyelje meg ismét az oldat viszkozitását!

d) Nevezze meg azt az anyagot, amely felelős a viszkozitás megváltozásáért? Mely anyagcsoportba tartozik ez az anyag? Mi okozta ennek az anyagnak a megváltozását? (3 pont)

mucin (1p),

fehérje/összetett fehérje/glükoproteid (1p)

savas kémhatás/ecetsav/karbonsav hatására kicsapódott/koagulált a fehérje/savérzékeny (1p)

Óvatosan öntse át az oldat tisztáját egy üres kémcsőbe!

Ha ennek az oldatnak a kémhatását pH = 8-ra állítanánk be, majd híg keményítőoldatot adnánk hozzá, és 10 percen át testhőmérsékleten inkubálnánk, akkor Lugol-oldattal megcsepepentve sárgás színreakciót kapnánk.

e) Mi a szín oka? A nyál mely anyagának a létét bizonyítja a szín? Írja le az anyag nevét és annak az anyagcsoportnak a nevét, amelybe ez az anyag tartozik! (4 pont)

.....*a keményítő a Lugol-oldattal kék színreakciót adna, de itt a Lugol-oldat eredeti sárgás színét kapjuk (1p),*

tehát elbomlott/hidrolizált a keményítő (1p),

tehát az oldatban megmaradt a keményítóbontó enzim / a nyálamiláz (1p),

ami fehérje / enzim (1 p).....

Forralja fel az előbb kapott tiszta oldatot!

Nem kell hosszan forralni, csak éppen egyszer forrjon fel.

f) Mit tapasztal a tiszta oldat felforralása után? (1 pont)

..... *zavaros lett a tiszta oldat/pelyhes, finom csapadék vált ki* .....

g) Miért nem célszerű hosszan forralni? Mit tapasztalna a hosszas forralás után, és mi lenne az oka? (2 pont)

....ha hosszan forralnánk, a fehérjecsapadék szétfőne, hidrolizálna, (1p)

*.... az oldat tiszta/átlátszó/nem zavaros/ lenne,/ oldat lenne, azaz csapadékot nem tartalmazna (1p)
nem elfogadható: elpárologna a víz, töményedne az oldat, sók kristályosodnának ki, elszenesedne az oldat szervesanyag-tartalma*

Ha a rövid forralás után kapott oldat kémhatását pH = 8-ra állítanánk, majd keményítőoldatot adnánk hozzá, és 10 percen át testhőmérsékleten inkubálnánk, akkor Lugol-oldattal megcsepentve kék színreakciót kapnánk.

h) Mi a szín oka? Mi okozza a különbséget az előző reakcióhoz képest? (2 pont)

....a Lugol-oldattal keményítőt tudnánk kimutatni (1p)

....a nyálamiláz nem tudja elbontani a keményítőt, mert kicsapódott (1p)

i) Foglalja össze a kísérletsorozat eredményét a nyálban található két megnevezett anyagra vonatkozóan! A pontozott vonalakra szavakat írjon, a táblázatba +, -, 0 jeleket! (4 pont)

	érzékenysége a .....savval..... szemben	érzékenysége a .....hővel..... szemben
1. anyag neve .....mucin.....	+	0
2. anyag neve .....nyálamiláz.....	-	+

minden jó kombináció 1p, pl. mucin savval szemben +

*a jelek szokásos értelmezése: + = érzékeny, - = nem érzékeny, 0 = erre nincs adat a kísérletből,
de ha a versenyző más jelmagyarázatot ír, azt is elfogadjuk*

4. feladat (20 pont)

TOJÁS VIZSGÁLATA

a) Milyen színű a tojáshéj kívülről? Mi ennek a biológiai szerepe? Milyen anyag alkotja a héj fő tömegét, és mi ennek a biológiai szerepe? (2 pont)

barna/barnás/drapp (0,5 p),

rejtőszín (0,5 p),

CaCO₃ /mészkeő (mész nem elfogadható, mert az Ca(OH)₂!) (0,5 p)

véd/szilárdságot ad/ráülhet a madár (0,5 p)

Öntsük le a tojást forró vízzel! Kézfeltartással jelezzen a felügyelő tanároknak, akik visznek forró vizet!

b) Mit tapasztal? Mely területeken van változás, és hol a legjelentősebb a változás? (2 pont)

..... buborékok távoznak a héjon át (1p), a tompa végen jóval több (1p) .....

Vegye ki a nagy kanál segítségével a tojást a vízből, törölje meg, és törje fel középtájon úgy, hogy a tompa vége épen maradjon! A beltartalmát tegye a tányérra, a hegyesebb oldali felesleges héjrészt tegye a Petri-csészébe, és tekintsen bele a kezében fogott tompa végbe! Mit lát? A héj szélétől kezdve kezdje el lehúzni a belső hárttyát, és figyelje a különbséget a tompa végénél!

c) Hány rétegű a lehúzzható hárttya a tojás oldalánál, és hány a tompa végénél? Mi ennek az oka? (2 pont)

az oldalán kettő (0,5 p), a légudvarnál egy(0,5 p), a két réteg között van a légudvar (1p)

d) Mi a magyarázata a tojás forró vizes leöntésekor látható, b) részben leírt jelenségnek, és mi az oka a különbségnek? (2 pont)

a gáz felmelegítve nagyobb nyomású lesz és a pórusokon kiáramlik (1p)

a légudvar nagyobb mennyiségű gázt tartalmaz / a tompa végen több gáz van / a tompa végén nagyobbak a pórusok / egy hárttya kisebb diffúziós akadályt jelent, mint két hárttya (1p)

e) A hárttya pórusai jóval kisebbek, mint a héj pórusai, átmérőjük nanométeres. Mi ellen védi a tojás beltartalmát a hárttya, és mi ellen kell védeni ezt az anyagot, vagyis mi a hárttya biológiai szerepe? (2 pont)

...a kórokozótól – vírusok, baktériumok, gombák – véd (1p), mert a nedves és szerves anyagban gazdag tojás jó táptalaj (1p)

f) Mely anyagok tudnak átjutni a hárttyán? Mi ennek a biológiai haszna, és mi lehet a hátránya? (2 pont)

a légzési gázok és a vízgőz át tud jutni (1p)

haszna: a légzési gázok számára nem jelent akadályt, kára: a tojás kiszáradhat (1p)

A tányér meghajlításával vagy a kis kanállal, ha szükséges, a tölcser segítségével juttasson a tojásfehérje hígan folyó részéből az egyik kémcsőbe kb. 2-4 cm³-t, majd ossza szét ezt két kémcsőbe.

g) Az egyik kémcsőben lévő fehérjéhez cseppentsen először réz-szulfát-oldatot, azután nátrium-hidroxid-oldatot!

Jegyezze fel tapasztalatait, és adjon rá magyarázatot! (2 pont)

fehérje + CuSO₄ + NaOH

tapasztalat: *világoskék csapadék (1p)*.....

magyarázat: *a CuSO₄ nehézfémion, kicsapja a fehérjét, a kicsapott fehérje peptidkötései már nem tudják kötni a réziont (1p)*

h) A másik kémcsőben lévő fehérjéhez előbb cseppentsen nátrium-hidroxid-oldatot, azután réz-szulfát-oldatot!

Jegyezze fel tapasztalatait, és adjon rá magyarázatot! (2 pont)

fehérje + NaOH + CuSO₄

tapasztalat: *lila színreakció/biuret-próba (1p)*

magyarázat: *biuret-reakció / a tojásfehérje peptidkötései komplexként kötik a réziont (1p)*

i) Egy kémcsőben két folyadékfázis látható. Rázza össze a kémcső tartalmát, és figyelje meg a változást! Magyarázza a kezdeti, a rázással kialakult, valamint a folyamat befejeződése után látott állapotokat! (2 pont)

minthogy az első és a harmadik állapot azonos, bármelyik leírása 1 pont, de mindkettő leírása is csak 1 pont

– a két folyadék polaritása különböző, így nem elegyednek (1p),

– az összerázás után nem látunk két fázist / kis cseppek jönnek létre, és a cseppek belerázódnak a másik fázisba / emulzió keletkezik (1p),

– polaritáskülönbségük miatt hamarosan újra szétválk a két, nem elegyedő folyadék (1p)

Juttasson ebbe a kémcsőbe kb. kiskanálnyi a tojás sárgájából, és megint rázza össze a kémcsőben lévő anyagokat!

j) Mit tapasztal? Mi a neve annak az anyagnak, amely az előző összerázáshoz képest különbséget okozott? Mely folyamat okozta a különbséget? (2 pont)

az összerázás után ugyanúgy nem látunk két fázist / kis cseppek jönnek létre, és a cseppek belerázódnak a másik fázisba / emulzió keletkezik, de ez az emulzió állás során sem válik szét (1p),

a lecitin / foszfátid / tojássárgájában lévő amfipatikus molekula / felületaktív anyag bevonja / stabilizálja a vízben elosztatott zsírcseppecskéket, így azok nem tudnak újra összetapadni (1p)

5. feladat (20 pont)

BABOK MINTÁZATÁNAK ÖRÖKLŐDÉSE

A nejlonzacskóban 50 szem bab van, amely két különböző homozigóta szülő keresztezésének második utódnemzedékéből vett reprezentatív minta.

Válogassa szét a babszemeket a következő algoritmus szerint.

Mindegyik szemet vegye kézbe, és nézze meg a **köldök** felől. A szemet ne mozgassa, de a fejét, és így látószögét kicsit változtathatja. Alakítson ki három csoportot a következők szerint:

- ha van olyan pozíció, amelyből nézve a szem köldök felőli oldala egynemű sötét, tegye balra,
- ha az egyik vég oldalán két kis fehér rész kúszik fel a köldök felé, akkor tegye középre,
- ha pedig mindkét oldalon lát fehér színt, tegye jobbra.

Ha így végzett a szétválogatással, a bal oldalon lévő csoportot a szem **mindkét oldaláról** megnézve, bontsa újabb három részre a következők szerint:

- azokat a szemeket, amelyeken semmiféle fehér folt nincs, tegye leginkább balra,
- amelyeken kisebb a fehér folt azokat, tegye balra és középre,
- amelyeken nagyobb a fehér folt, azokat tegye a bal oldali csoport jobb oldalára.

a) A válogatás eredményeként 5 csoportot kapott. Ellenőrizze újra a szemeket és a csoportokat, és írja be a csoportba tartozó szemek számát a táblázatba!

(Egy-két szem eltérése nem probléma!)

(5 pont)

teljesen fekete	fe fekete kis fehér folttal	fe fekete nagyobb fehér folttal	a fehér folt egyik oldalon a köldök irányába is felkúszik	a szem mindkét végén van fehér, főként fehér a szem
3	12	20	12	3

0 pont, ha vagy a második adat kisebb az elsőnél, vagy a harmadik kisebb a másodiknál is és a negyediknél is, vagy a negyedik kisebb az ötödiknél

3 pont, ha az adatok közelítik a normáeloszlást

5 pont, ha az adatok 1-1 szem eltéréssel helyesek

b) Ábrázolja a kapott adatokat grafikonon!

(2 pont)

2 pont, ha az adatokat ábrázolta (akkor is meg kell adni a pontot, ha az adatok hibásak)

(alapvetően oszlopdiagramot vártunk, de pontokat is elfogadtunk, viszont ha folytonos vonallal összekötötte a kategóriákat, akkor 0 pont)

A lap hátoldalán a feladatok folytatódnak!

c) Állapítsa meg, hogyan öröklődik a jelleg! .....*mennyiségi*..... (1 pont)

d) Írja fel a szülőkből induló keresztezés geno- és fenotípusait. Magyarázza, hogy milyen betűvel mit jelölt!

Magyarázza, hogyan értelmezhető a kapott minta számszáma!

(12 pont)

az öt kategória genotípusainak felírása tetszőleges jelöléssel (5p)
a fekete és a fehér szín felcserélhető, tehát aabb lehet a fekete és AABB lehet a fehér, amint a következő jelölésből látszik

<i>4 recesszív allél</i>	<i>aabb</i>	<i>fehér</i>	<i>/fekete</i>
<i>3 recesszív allél</i>	<i>Aabb, aaBb</i>	<i>felkúszó fehér</i>	<i>/kis fehér folt</i>
<i>2 recesszív allél</i>	<i>AAbb, AaBb, aaBB</i>	<i>nagyobb fehér folt</i>	
<i>1 recesszív allél</i>	<i>AABb, AaBB</i>	<i>kis fehér folt</i>	<i>/felkúszó fehér</i>
<i>0 recesszív allél</i>	<i>AABB</i>	<i>fekete</i>	<i>/fehér</i>

ha ez nincs meg, további pont nem adható!

szülői kétféle homozigóta nemzedék (1p)

F1 teljesen heterozigóta nemzedék (1p)

F2 genotípusok felírása két heterozigóta keresztezéséből (4p)

az arányok – 1:4:6:4:1 – megadása (1p)

TÉRJEN VISSZA A 2. FELADATHOZ!

6. feladat (10 pont)

A BIOLÓGUS SÉTÁJA

A később kapott nagyobb dobozban tíz élőlényt vagy élőlénydarabot talál. Ismerje fel és nevezze meg az élőlényeket! A nevek nemzetségnévig elegendők, nem kell pontos, kétnevű fajnév! (Pl. elegendő a cickafark szó, nem kell a pontos mezei cickafark fajnév!)

Piszkozati rész

1. .... kökény (ágdarab)	6. . (erdei) iszalag (termés) .....
2. .... vadrózsa/csipkebokor (ágdarab) ...	7. ....(virágzó húsos som (ága) .....
3. ....(szürke) nyár (barka).....	8. ....(fekete) gyalogcincér .....
4. .... erdeifenyő (hajtás)	9. ....(verőköltő) bodobács .....
5. .... nyírfa (kéreg).....	10. .... bükk (fa) (ágdarab) .....

A tisztázati részbe beírt megnevezéseket fogadtuk el, sorrendjük tetszőleges.

Tisztázati rész

(1 pont helyes nevenként)

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....

név: .....